ADAOSE ŞI INDREPTĂRI

I. la INTRODUCEREA

§ 21. Un *t* (saŭ *d)* final parasitic s'a desvoltat la următórele vorbe: maibent (= mabein), saivant (= saivan), şahmarand (= şahmaran) etc.

elisiunea unui *r* în vorbele: berbe[r]lic, murda[r]lîc şi serda[r]lîc.

§ 40. „Cu rogojina aprinsă în cap"... O reminiscenţă a acestui obiceiŭ şi în „Cântecul lui Prîscovénu" din Teleorman (Ţapu, 97-98): Şépte boieri de ţară, Să mergem la jăluială, *Să dăm jalbă Împăratului,* In pórta Ţarigradului... Ceĭ şépte boieri se gătia... La Ţarigrad ajungea... Ei din caic jos se da, Cu ipingele se 'mbrăca... *Şépte rogojini că'mi lua*... Cu catran le cătrănia, Cu bumbac le bumbăcia Şi cu spirt că le stropia, *In treĭ prăjini le ridica,* Lumînarea c'aprindea, *Foc la rogojini că'mi da.* Rogojinile 'mi ardea, Focu mare se făcea, Ţarigradu înspăimînta... Am venit la jeluială Inaintea Măriei sale, Cum judecĭ lumea tótă, Să ne facĭ nouĕ dreptate!

§ 41. Lăutariĭ conservă şi astădĭ unĭ terminĭ speciali din technica musicei turcescĭ. Ast-fel córdele vióreĭ (şi cobzeĭ) pórtă nume orientale: córda lui „sol" se numesce *rast,* a lui „re" saŭ „mi" *nevà* şi a lui „la" *sebà* saŭ *sabà* (Bilciurescu, Ghidul Bucurescilor, p. 67). In capitolul ce Sulzer consacră musicei turcescĭ, se află următorul pasaj (II, 438), care póte servi de comentar observaţiuniĭ precedente: Numele tonurilor pe violină: prima córdă *rast,* a doua... *nevà*... iar semi-tonul *sebà*...

§ 45. Tractatul din 1391 e atestat, independent de Fotino, de către d'Ohsson (VII, 442) şi Hammer (XVII, 105).

§ 76. In privinţa terminului „scândură de Galaţi", cf. M. Nacu. Geografia jud. Covurluiŭ (1891), p. 240: „Când e vorba de lemnele de construcţie nu se amintesce la Constantinopole de cât de cherestelele din Galaţi. Aşa, de exemplu, când cineva cere acolo o scândură grósă (dulap), nu se exprimă altfel de cât: dă-mi un *gălăţén*... (după un raport al consulului român din Constantinopole).

§ 109. Elementul turcesc lipsesce nu numaĭ din literatura religióşă propriŭ-dişă, ci aprópe cu desăvîrşire şi din acele ramurĭ ale literaturei populare (ca colinde, descântece, vrăjĭ...). carĭ staŭ în raport maĭ mult saŭ maĭ puţin intim cu credinţele religióse.

Bogate în turcisme sînt şi baladele oltene culese de d. Chr. N. Ţapu şi publicate în colecţiunea *Materialelor folkloristice* (cf. adaosul

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)

la Bibliografia) de sub direcţiunea d-lui Gr. G. Tocilescu. Ele sînt interesante prin o tendenţă modernizătóre, care se manifestă pe de o parte în numerósele diformaţiuni ale terminilor titulaturei otomane (carî în colecţiunile anterióre conservă forma primordială: ca ex. cf. spahiŭ), iar pe de alta prin substituirea de vorbe neologice (ex. de haine) în locul vechilor numirî consacrate. Aceste particularităţi arată îndeajuns, că spiritul poporului a intrat deja în al doilea stadiŭ al evoluţiunii sale, când amintirile trecutului încep să amurgéscă şi expresiunea lor să devie din ce în ce mai vagă.

Colecţiunii oltene îi sînt particulare:

a) nume propriî ca: Aguş[iţă], Aişa [Aişica, Aişiţa], Arsan, Delidarda, Idirna, Mizil-Craiŭ [Mizilca, Mizilcuţa], Savalat, Suliman-Paşa etc. şi frase întregi turcescî mai mult saŭ mai puţin corupte (ex. p. 53): Cine te-a ucis, Ioldaşim? *Vala birbam, cardaşim!* şi formule obicinuite: *Baca, baca, ghiaura* (Cată, cată, ghiaurul!)...

b) un numĕr de vorbe turcescî ce nu le mai întîlnim aiurea: ardalîc (=odalîc), baldag (=baltag), basceà (=bacceà), begu (=bey), buhaz (=bogaz), cafat (=cafas), ciorbagiŭ, colgiŭ, derea, dugialîc (=ghigialîc), gialap (=gelat+gelep), iortoman, refenea, tambură, terezie, zurbalîc; şi în fine, forme verbale unice: bulucesc, bulibăşesc, căfenesc, ciobesc, mărtăcesc etc. şi adverbiale: cerchezesce, deliesce etc.

Mai este de observat, că unele din turcismele propriî acestei colecţiuni aŭ forma sêrbéscă (cf. bascea, beg, dugialîc...).

§ 110. Cunoscĕtorî aî graiului macedonén asigură, că sensul de „surveillant de la boucherie" ce rĕposatul Obedenaru dă vorbei *baciŭ* la Românii din Macedonia, e imaginară...

§ 111. Procedura de-a reproduce vorbele turcescî după transcrierea neo-grécă e destul de veche: Miron Costin întrebuinţéză deja alternativ *Habeş* şi *Hambes*... Acestei curióse sisteme de transcriere îi se datoresce existenţa unei vorbe imaginare, care se repetă în tóte manualele nóstre de istorie şi care în fapt e o simplă eróre de transcriere. E vorba de **Talambaşa,** pretinsul nume al calului boierit de Mavroghene (Fotino II, 175: Mavroghene, spre a-şi bate joc de caftanurî şi de boierî, a îmbrăcat cu caftan pe *un cal al sĕŭ ce se numia Talambaşa* şi-î a dat titlul de Clucer). Vorba nu este altceva de cât transcrierea neo-grécă a lui TABLA-BAŞA adică Ταμπλαμπάσα: cf. Fotino II, 47: un cal împĕrătesc carele se chiamă *tablampaşa*... Transcrierea eronată a traducĕtorului, rĕposatul Sion, a dat astfel nascere unui nume curat fictiv, un fel de idol istoric...

La formele intermediare maghiaro-turce adaogă:

beşchie *(başchie* şi *bestie)* 1. unélta dogarului şi a dulgherului: un fel de ciocan al cărui capĕt este şănţuit (Damé, Terminol. 87, 89, 112); 2. un fel de ferestrăŭ îngust şi lung (în Moldova); — BICSKI (d. turc. bičky), scie; bulg. serb. bičkiĭa. V. Partea II: bischigiŭ.

captar, un fel de capac cu care se acoperă stupul: acest capac, adesea o strachină saŭ scafă (Damé. 75, 120), se mai numesce şi *captalan;* — KÁPTALAN şi KAPTÁR „Bienenkorb" (d. turc. kaptar „capote" (d'une ruche) d. kapmak „couvrir" (V. capac). Din turcesce nu avem nicî-un termin de apicultură.

La formele intermediare greco-turce: **mânătarcă,** un fel de ciupercă *(Agaricus):* — μανιτάρι (d. turc. mantar „champignon"): finalul *-că* se datoresce influenţei analogice cu „ciupercă".

HATIŞERIFUL d. 1802: citesce *23 Novembre* în loc de *„23 Octombre* din acelaşi an".

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)

Bibliografia. Adaogă următórele trei opere în curs de publicaţiune (primele două terminate):

Damé (Fr.), *Incercare de terminologie poporană*. Bucuresci, 1896.

Materiale folkloristice, vol. I: *Poesii populare* publicate sub auspiciile Ministerului de Instrucţiune publică sub direcţiunea D-lui Gr. G. Tocilescu (în special Ţapu, cântece din Oltenia, p. 1—500).

Tiktin (H.), *Rumänisch-Deutsches Wörterbuch*, 5 fascicule, 1895—1899 (până la *cela*).

II. la VOCABULAR

Abaio — citesce: *abaiŭ* n. în loc de *abai(e)* f.

aguş — adaogă: **Aguşiţă**, în Oltenia (Ţapu, 53: *Aguşiţă* al lui Topală, Care-i mândru fără sémă Şi de revestit prin ţară).

aliş — şterge: *iliş*.

ama — Ţapu, 62: Bă Stoian, n'ai fost aşa mare, *Ama* numele ţi-a fost mare...; adaogă: ngr. ἀμά, mcr. ma.

anteriŭ — Var. (olténă) **hantiriŭ** (Ţapu, 80: Dar am vĕdut pe mama lui Stanislav, Spĕlându-i zăbunele, Tóte *hantiriile*).

arap — adaogă: ngr. ἀράπης, fem. ἀράπησσα, n. ἀραπάκι, nègre, négresse; espèce de génie (myth. pop.); ἀράπιδες, stafii păzitóre de comori.

arbiŭ — adaogă: **arbiaş** (Ţapu, 165: Şi dă-mi ăl fluer al tĕu, Să-ţi dau *arbiaşul* meŭ).

arman — adaogă: şi în jud. Tulcea (Mater. folkl. 1476: Din mânunchi în snopi, Din snopi clăi, Din clăi în car, Din car pi *arman*)... **armănit**, treerat (Damé, Terminol. 56: treeratul în jud. Constanţa se numesce *armănit*, iar aria *arman*).

at — adaogă: pl. „hăţi" (Ţapu, 54: A pus trei *hăţi* la coşare). Forma „hate" la Teodorescu e greşită.

babà — adaogă: 1. ngr. μπαμπάς (forma μπαμπάκας e probabil românéscă: cf. suf. *-că* § 23); 2. fig. = babalîc (la o móră de vînt) Damé, Terminol. 162.

babalîc — adaogă: 1. la o móră de vînt (Damé, Terminol. 162); 2. (şi **bubuluc**) tarac ce sprijinesce cóstele prispelor, în Bacău (Ib. 95)

băcan — adaogă: **băcănesc**: hârtie *băcănéscă* (Tiktin s. v.) şi **băcănime**, Mold. **băcălime** „starea de băcan" (ibid.).

bacşiş — Ţapu, 117: Ţine, Dolfo, acilea, Mare *bacşiş* ţi-oiŭ da... Adaogă: **bacşişuesc** „a da un bacşiş" (Jip ap. Tiktin s. v.: administraţia *bacşişuită* de rĕi arendaşi).

badie — Sev. Nunta, 126 [oraţie]: Jderurĭ şi papucĭ *îmbadiĭ* [= în badii], Perechea lor 5 leĭ.

baibafir (V. başfir) şi **baibazir**, stofe preţióse din carĭ se făceaŭ haine saŭ cioltare domnescĭ, la Tătarĭ: cf. Tiktin s. v.

balaban — adaogă: rut. sokol balaban „un fel de şoim de vînătóre"; despre raportul vorbeĭ cu slav. *bolovanŭ* (primitiv „butuc"). cf. Miklosich, Türk. Elem. I, 19.

balamale — (Ţapu, 90: Cu picioru 'n uşă da, Din *balamale* săria). Adaogă: **balemare** (Id. 151: Cu picioru că mi-i da, Uşa din *balemare* săria) şi **blagamale** (= baglamale: Damé, Terminol. 98: balamalele saŭ *blagamalele* uşeĭ).

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)

baltag — Var. olténă **baldac** (Ţapu, 152: [Codrénu] Vindea calul, armele, Rĕmânea cu *baldacu* Numaĭ cu şéua 'n spinare; 387: Şi unde oiŭ găsi om bĕtrân, Să-ĭ daŭ *baldace*...)

baş — adaogă: **baş-hamal**, primul hamal (Bengescu ap. Tiktin: sînt al haleĭ *baş-hamal*).

bazea — Ţapu, 275: Cum şĭ-o pórtă maică-sa Cu rochiţa de *bazea*... Adaogă: ngr. μπαζές (= ὄμιτον).

beiŭ — Var. (semi-literară) **beg**, în baladele oltene (Ţapu, 60: La Cladova se ducea, La *begu* că se ducea; 62: *Begule*, Domnia ta, Frate nu mĕ judeca, Ca să flĭ tu la mâna mea.

belezic — adaogă: mcr. (formă metatetică) bizilică „brăţară".

berechet — adaogă: 5. (ca adv.) à foison; mcr. „belşug".

beşliĭ — vorba, ca şi derivatele eĭ, revine adesea în baladele oltene (Ţapu, 53: *Beşliĭ* că se strîngea, Ca câiniĭ la zalhana; 55: Ce *beşliŭ* e pe pământ, Mâine să-l vĕd pribegit; 56: Vestea la *beşliĭ* că 'mĭ da, Toţĭ pre caĭ gata era; 57: De la ĭzlaz până la Diĭ, Să daŭ léfă la *beşliĭ*; 89: Frunzuliţă de secară, Cât era *beşliĭ* în ţară...) şi în cântecele macedo-române (Weig. II, 55: Tu să-nĭ faţĭ nouĕ ficiorĭ... Doĭ s'nă li pitreţem *beşliĭ*, Ta s'aruvéscă căftănĭ şi veştĭ...); şi ca adj. „voinic" (Ţapu, 58: Ce turc era maĭ bogat, La Stoian băgat argat; Ce turc era maĭ *beşliŭ*, La Stoian arghelegiŭ). Formele secundare: beşlégă (Ţapu, 57: Să mĕ puĭ ghiuler maĭ mare Peste *beşlegiĭ* din ţară) şi beşlegia (Ţapu, 57: Să mĕ duc la Bucurescĭ, Ca să iaŭ ghiuleria Şi *beşlegia*).

bondoc — adaogă: **bundacĭ** (Dîmboviţa) şi **bunducĭ** (Mehedinţi), numele taracilor ce sprijinesc cóstele prispelor (Damé, Terminol. 95, 100: tarasiĭ, gâscele, *bundaciĭ*, *bunduciĭ*, dereciĭ, parmaciĭ, bubuluciĭ, urşiĭ, popondociĭ saŭ gorgozanii).

bre! — vorba revine adesea în cântecele oltene (Ţapu, 14: Iana că-l striga: A, *bre!* Moş-Crăciun, Că eştĭ maĭ bĕtrân... 54: Am auḑit, *bre*, Aguş... 15: Şi'mĭ striga în gura mare: Daleĭ, surăţico Stanco, *bre! bre!* D'aĭ făcut vro-odată bine, Fă-ţĭ pomană şi cu mine!)

bulibaşa — adaogă: **bulibăşesc**, a ajunge bulibaşa (Ţapu, 58: Dar Stoian Bulibaşa, Căpitanul de Craina, De când s'a *bulibăşit*, Haznale n'a maĭ venit).

bulucesc — adaogă: (şi **bulugesc**), în cântecele oltene (Mater. folkl. 825 [doină]: Nu ne duce ca pe noĭ, Ci ne duce ca pe boĭ, Legaţi în frînghiĭ de teĭ, *Buluciţĭ* ca nisce oĭ). Cf. Weig. Rum. Dialekte, 83: *bulugesc*, a grămădi, a ataca.

buriŭ — Cap. 318: Constantin-Vodă s'aŭ tras de aŭ venit în ţară, pentru că aŭ avut avuţie încărcată în *burie* în heleşteul de la Dobrenĭ; Dum. 26: douĕ-ḑecĭ *burie* cu praf. — Adaogă: **buriaş** (Dum 32: scóseră praful din 580 *buriaşe*).

burghiŭ — Mater. folkl. 439: Fóie verde, mĕr sălciŭ, D'aş fi gros ca un *burghiŭ*). Adaogă: **burghiaş** (Ţapu, 37: D'un *burghiaş* că 'mĭ căta, Gaură 'n caic că da, Apa 'n dînsu că intra).

but — cit ngr. μπούτι...

butuc — vorba e o formaţiune indigenă de origină obscură (cf. Schuchardt în Zeitschrift für romanische Philologie XV, 97-104).

buzdugea — adaogă: **buzdugénă**, în cântecele oltene (Ţapu, 86: Cu 180 de buţi, Tóte buţi, *buzdugene* D'o 150 de vedre). Vorba „buzunar" sună oltenesce *pozunar* (Ţapu, 92, 115).

cadînă — Zanne IV, 287: „a sta ca o cadînă", fără a face nicĭ o trébă (despre femeile leneşe).

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)

cafas — Var. **cafat**, în cântecele oltene (Ţapu, 104: Sus în *cafat* se suia, Pe Dobrişan îl judeca, Cu cât capu nu l lua; 111: [Letinu] Sus în *cafat* se suia, Cu ochianu se uita).

cafenea — adaogă: **căfenesc**, a bea cafea (Ţapu, 69: Ei unde mergea La négră cafea, Dé se *căfenia)* şi cafegiŭ (Ţapu, 56: Cinci galbeni de aur scotea, *Cafegiului* dăruia).

călép — adaogă: *călepele* se numesc în Muntenia „sculurĭ" (Damé, Terminol. 140).

calup — adaogă: 8. flórea ce se face la capĕtul stîlpilor, la casele de munte, în Prahova (Damé, Terminol. 99).

canara — adaogă: 3. în Moldova, păşune de îngrăşat vitele pentru zalhana (cf. Tiktin s. v.): vite pentru *canara*.

capcană — vorba se află şi în Psaltirea în versurĭ a lui Dosofteiŭ (XXIV, 51: Că tu 'mĭ veĭ scóte de *căpcană* Piciórele din cursă vicléná), care a luat vorba din rusesce.

capot — adaogă: **capoceliŭ**, îmbrăcat cu capotul saŭ mantaua militară (formaţiune originală analogică): cf. Doc. III, 506 (d. 1787): Postelnicĭ *capocelii* şi înarmaţi ...

cărdăşesc — adaogă: 2. (ironic) a snopi în bătăi, în cântecele oltene (Ţapu, 55: Beşliiĭ lui Abdulah Cu măciucĭ că-l *cărdaşia;* 58: Când pe scară jos se da, Toţi turcii că-l *cărdăşia)* şi **cardaş**, horă după masa de cununie, în Moldova (Sev. Nunta, 281).

casap — adaogă: **hasap** (Baronzi, 161).

caşcaval — Ţapu, 116: Brânză dulce din sédilă, *Caşcaval* din comanic, Cum stă bine la voinic. Adaogă: originea vorbeĭ italiene (cf. Tiktin s. v.): caş ce se anină de-a călarele *(a cavallo)* pe prăjinĭ.

câşlă — adaogă: **câşlar**, cel ce strînge fruptul, în Moldova (Ionescu. Doroh. 370: *câşlarul* este tocmit cu 6½ galbenĭ pe an).

câştiŭ — cu sensul de „câştig", într'un cântec oltén (Ţapu, 74: C'am vîndut cireḑile Şi-am bĕut *câştiurile*).

cataif — adaogă: 2. (cf. Tiktin) se ḑice despre tutunul fin tăiat.

catifea — adaogă: **catifelat** (formă neologică: cf. fr. velouté) Vlahuţă, Dan, 151 (ap. Tiktin): pielea femeiĭ albă şi *catifelată*.

catîr — adaogă: 2. (şi **calacatîr** = ca la catîr), în Moldova, bocănel (Tiktin s. v.).

cauc — adaogă (la 3): cf. bulg. serb. kalpak (igumenski).

cazan — adaogă: (ca adj.) roşiatic. despre faţa lânel la oĭ (Damé, Terminol. 67: după faţa lânel oile sînt... negre sadea, *cazane* saŭ roşiatice, stogomane şi lălĭ).

cazma — adaogă: 1. (în Mold.) hîrleţul ce slujesce la facerea şanţurilor; 2. (în Munt.) tîrnăcopul ce se întrebuinţézá la scosul buturugilor (Damé. Terminol. 38).

cerchez — adaogă: **cerchezesce**, în cântecele oltene (Ţapu, 128: Să mĕ tundĭ *cerchezesce*, Să-mĭ laşi chica deliesce; 151: Şi mi-l tundea sfranţuzesce. Şi mi-l rădea *cerchezesce*).

chebe — în Brăila, zăbunul se numesce **gheboiŭ** (Dr. Manolescu, 181).

chenar — adaogă: 3. (sens archaic literar) margine (Dum. 54: ieşind din curtea unuĭ unchiaş ce-l era casa cam la *chenar*).

cherestegiŭ — citesce: kerestegĭ ...

chervan — adaogă: **caravană**. drie saŭ car funebru în Bucovina (Marian, Inmorm. 250: cei maĭ avuţi se duc la grópă cu patasca saŭ *caravana*). Ca şi ruténul karavan, vorba românéscă e o formă paralelă la „chiarvan" saŭ chervan.

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)

chilă — turc. şi KIL (de unde alb. kílă), dar ngr. κιλέϲ.

chişléc — citesce: KYŞLYK . . .

chiub — var. **chiabur**, deducţiune ulterióră d. pl. chiuburĭ (DAMÉ, Terminol. 74: în unele părţi se dice *chiaburĭ* la castróne).

chiulhanagiŭ — citesce: KÜLHANĞI . . .

ciacâr — adaogă: 1. (despre boĭ) când împrejurul luminilor ochilor are un cércăn alb; 2. (despre caĭ) când are un ochiŭ albastru şi altul negru (Damé, Terminol. 28, 48).

cialma — adaogă: 2. în Banat, conciul miresei peste care se trage turbentul saŭ hobotul (Marian, Nunta, 239 şi 705), formă şi sens luate de la Sêrbiĭ bănăţenĭ.

ciapraz — adaogă: (şi **ciaprazar**), unéltă cu care se îndreptéză dinţiĭ ferestrăuluĭ (Damé, Terminol. 115).

ciardac — adaogă: 3. numele uneĭ părţi a moriĭ de vînt (DAMÉ, Terminol. 162: *cerdacul*, pridvorul saŭ tinda la móra de vînt).

ciaun — adaogă: (şi **ciaon**), cumpĕna orizontală a zidarului (Damé, Terminol. 104).

ciauş — adaogă: **ciauşesc**, a ajunge ciauş, în cântecele oltene (ŢAPU, 122: Măĭ ciauş, tu 'mĭ eştĭ rĕŭ, De când tu mi-aĭ *ciauşit*, Nicĭ o slujbă n'aĭ făcut, Dar pe-asta ca s'o facĭ!).

cicaric — adaogă: *cicaricul* din Moldova se numesce în Muntenia „sucală“ saŭ „rodan“ şi nu este altceva de cât o letcă pusă în mişcare de o rótă (Damé, Terminol. 140, 142).

cigher — adaogă: **ceghiriŭ** (V. Tiktin s. v.) şi **ghighir**, într'un cântec oltén (ŢAPU, 495: Trimetea la măcelarĭ Şi lua *Ghighir* (ficaţĭ de ţînţarĭ).

ciob — adaogă: **ciobesc**, a se fărâma, într'un cântec oltén (ŢAPU, 402 [cântecul nunuluĭ]: Luaţi-vĕ cuţitele, Că s'a *ciobit* lingurile).

ciorbă — adaogă: **ciorbuliţă**, diminutiv de gingăşie (ŢAPU, 105: Ştuculiţă, lunguliţă, Bună este *ciorbuliţă*).

cişniŭ — citesce: *ceşniŭ* în loc de „ceşnuĭ“.

citarie — ŢAPU, 72: Şi 'ţĭ ia iie dintr'o mie, Rochiţă de *citarie*.

ciubuc — adaogă: **ciubucar**, unéltă de zidar saŭ de dulgher (DAMÉ, Terminol. 104: *ciubuc* saŭ *ciubucarul*, tiparul de tras ciubucurĭ pe zid; 115: după întrebuinţare, rîndóua se numesce *ciubucar* saŭ lambar, mucheriŭ . . .).

ciuruc — adaogă: (în Mold.) căđĕtură de vită, bună de îngrăşat pentru zalhana.

civit — adaogă: 3. (în Bucov.) piatră vînĕtă (Marian, Serb. II, 16).

cobuz — vorba, specială cântecelor moldovenescĭ, a suferit curióse diformaţiunĭ (**căpus**, **topuz**) în baladele oltene (ŢAPU, 195: *Copusul* de os mult cântă frumos: 18: D'un *căpuţ* de os Rĕsuna frumos; 187: *Topuzu* de os Mult dice duios).

condac — adaogă: 2. o parte a ferestrăuluĭ (DAMÉ, Terminol. 86: braţele ferestrăuluĭ, mâinĭ, crăcĭ, cotóie, mânere, *condace* . . .)

curcut — adaogă: un fel de terciŭ.

cutnie — vorba revine în cântecele oltene sub Var. (corupte) **cuhnie** şi **cutie** (ŢAPU, 67: Şi rochiţă de *cuhnie* Şi brîŭ lat din Ţaligrad; 70: Şi rochiţă de *cutie*, Brîŭ lat din Ţaligrad).

dairea — adaogă: **daragiŭ**, toboşar (ALEXANDRESCU, Dicţ. jud. Vălcea, p. 532: chindia s'a întrodus de curînd şi se cântă de lăutarĭ, însoţiţĭ pe unele locurĭ de câte un toboşar saŭ *daragiŭ* [vuvă]); — vorba corespunde uneĭ forme turcescĭ analogice DAIREĞI.

deliŭ — adaogă: **deliesce**, cum purtaŭ deliiĭ (ŢAPU, 129: Şi frumos mi-o tundea, Ş'o tundea cerchezesce Şi-l lăsa chica *deliesce*).

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)

divan — adaogă: **divănaș** = divanist (Țapu, 209: Voĭ boierilor, Și voĭ, *divănașilor*... Până 'n ḑiuă să v'aflați..).

doldora — Țapu, 77 (d. Teleorman): Cerșesc săracele Pe tóte ulițile Cu traistele *doldora*

dughiană — adaogă: **dughine'**, diminutiv de gingășie (Țapu, 67: Dar un turculeț mititel... Șéde 'n *dughinel*).

duium — într'un cântec din Prahova (Țapu, 75: Umbla turcii tot d'aiurea, D'aiurea prin păduri, Tot *duiumuri* pe drumuri).

dulamă — adaogă: **dulămiță**, diminutiv, haină domnéscă saŭ haiducéscă, în cântecele oltene (Țapu, 158: Na de la mine ástă *dulămiță*... Să-mĭ daĭ ăl cojoc mare lățos; 392: Scólă, mândro, de mĕ gătesce... Și-mĭ croesce *dulămiță*, Verde ca fóia de viță).

durbac — adaogă: 2. (și **durbacă**) lada saŭ cutia tésculuĭ de strugurĭ, numită și „țarc“ (Damé, Terminol, 82).

fanar — adaogă: 2. o parte a morii de vînt, numită și „prîsnelul“ saŭ „vălugul“: în Tulcea îĭ se ḑice **fanar**, iar în Covurluiŭ și Constanța **fener** (Damé, Terminol. 162, 163).

firman — adaogă: **firmănaș**, într'un cântec din Teleorman (Țapu, 58: Dară Hanu C'audia, D'un *firmănaș* că 'mĭ scria, Cu slova ca furnica, Să-i se créḑă vorba).

fudul — adaogă: falnic, despre cal (Marian I, 49: Încălecat'a surul, Surul aprig și *fudul*).

gârbaciŭ — adaogă: **sgârbaciŭ**, în cântecele oltene (Țapu, 4: Când frîu-l slobodia Cu *sgârbaciu* l'amelința; 72: Cu sfîrcu *sgârbaciului* Pe fața obrazului). Forma bucovinénă **corbaciŭ** și **scorbaciŭ** (= harapnic ap. Marian, Serb. I, 14) e luată din rutenesce.

gelat — vorba revine (sub formele **gialap** și **gialăp** [un compromis gialat + gelep] în cântecele oltene (Țapu, 64: Chip *gialăpului* făcea Și-l dete capul alăturea; 66: La *gialăpĭ* el poruncia, Capul luĭ Drăgan să-l ia; 106: La *gialapĭ* că poruncia Să-l taie căpĕțîna; 182: Doĭ *gialapĭ* că trimetea Și pe Corbea 'l aducea). Sensul de „Muscicapa“ e bănățén (Marian, Ornitol. I, 428) și deci luat din sĕrbesce.

ghebrea — adaogă: **chebrea** (Țapu, 151: De căpĕstru că mi-l lua, Și afară că mi-l scotea, Cu *chebréua* că 'l ștergea).

ghigélîc — Var. (olténă) **dugialîc**, cu sensul de coafură domnéscă: vorbă identică cu „ghighelic“, după rostirea sĕrbéscă „dĭeĝeluk“ (Țapu, 149: Poftesc caftan de 'mpĕrăție Și *dugialîc* de Domnie).

giubea — adaogă: **giubeluță**, diminutiv alăturea cu „giubeluță“ (Țapu, 262: Strășióra 'mĭ pică, *Giubeluța* 'mĭ strică).

giurgină — Var. (olténă) **gherghină**, într'un proverb d. Vâlcea (Zanne IV, 413): „a juca gherghina“, a fi belșug, când merge anul bine și tótă lumea e veselă. Vorba e o asonanță populară cu „gherghină“.

haham — adaogă: măcelar, în genere, într'un cântec din Covurluiŭ (Mater. folkl. 729: Măcelaru turcilor, *Hahamu* jidanilor... Cf. Țapu, 75 [din Prahova]: Măcelaru turcilor, Chisăgiŭ ovreilor).

hambar — adaogă: **hambaraș**, lada morii în care curge făina, în Tulcea (Damé, Terminol. 153, 155).

hergheligiŭ — Var. (olténă) **arghelegiŭ** (Țapu, 58: Ce turc era mai beșliŭ la Stoian *arghelegiŭ*).

hindichiŭ — adaogă: 3. jghiabul tésculuĭ de strugurĭ numit și „gârliciŭ“ (Damé, Terminol. 82).

hunie 1. în Moldova, pîlnie (Tarif 1761: *hunie* cântarul 50 banĭ); 2. în Muntenia, unélta dogarului numită și „leică“ (Damé, Terminol. 85); 3. sens archaic și exclusiv literar: vale îngustă, ca o pîlnie (Ist.

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)

1715, p. 40: este ca o *hunie* vale strîmtă, care *hunie* pogóră în marginea mării; 55: bogaz, *hunie*, suiș, pogorîș): — HUNI, entonnoire (d. gr. χωνί); bulg. serb. huniia, mcr. honie „urcior" (= ngr. χωνί).

iatagan — Var. (oltene) **atagan** și **iatan** (ȚAPU, 156: Pe la șele buzdugane, La brîu cu *atagane*; 73: Cu latul *iatanului* Tot în lungul trupului).

ienicer — Var. (corupte) în cântecele Oltene: **ianginer** și **nicen** (ȚAPU, 57: *Ianginerî* că-mî audia... 85: Turcilor, pasfilor, Și maimarî, nicenilor...).

imurluc — adaogă: imurlucul se îmbracă în Oltenia sub cortel (Damé, Terminol 186); cf. ȚAPU, 384: Și 'mî croiesc *imurluc* Verde ca frunza de nuc.

iortoman — în baladele oltene: **iortoman** și **ortoman** (ȚAPU, 11: Dar ăl voinic *ortoman*, P'ăl cal bun și *ortoman*... 12: Măi, voinice *iortomane*, Bate murgu, ține drumu...) precum și **iortomănos** (ȚAPU, 8: Un voinic *ortomănos*, C'un cojoc mare lățos). Căderea lui *i* inițial e o particularitate mai ales olténă: cf. Alomița, asomie, atagan (în cântecele din Oltenia).

işlic — vorba revine într'un cântec d. Tulcea (MATER. FOLKL. 1472: Doi-trii frați ai lui, Cu *işlici* 'n brîi...)

lalea — Var. (oltene): **lala**, **lelea** și **lelie** (ȚAPU, 23: Fóie verde ș'o *lelea*, D-deu că-l asculta... 747: Fóie, fóie și o *lelie*, Daoleo, dragă Marie... MATER. FOLKL. 1253: Frunză verde de *lalale*, Se uita pe drum la vale...).

léfă — **lefea**, și în cântecele oltene (ȚAPU, 80: Săvaĭ-Aga al Diului, Mustafa de la Baba, C'are le împarte *leféua*...

mahalagiŭ — adaogă: (adj.) din mahala (ȚAPU, 133: Că Turcii silniciĭ, Câiniĭ *mahalagiĭ*, Averea mi-aŭ jetuit...).

maidan — adaogă: locuțiunea „a face maidan", a încura calul, în cântecele oltene (ȚAPU, 148: Dară Corbea ce-mî făcea Pă Roșu că 'ncăleca, Puțintel *maidan* făcea, Până când bine 'nfierbînta).

martac — adaogă: **mărtăcesc**, a propti cu martaci, într'o ghicitóre olténă despre „opincă" (ȚAPU, 536: Am o casă desvelită, Intâĭ o *mărtăcesc*, La urmă o 'nvelesc).

melez — în loc de „Basarabia" a se citi „Moldova" (TARIF 1792: *melez* și halali, topul 30 banî).

moșmóne — ȚAPU, 339: Maica mea e vrăjitóre, Ia dăsagiĭ la spinare, Plécă 'n sat după *moșmóne*.

năstrapă — adaogă: **năstrăpat** adv. în locuțiunea „a călca năstrăpat" (=a călca în strachinî saŭ farfuriĭ), în cântecele oltene (ȚAPU, 53: Calcă rar și *năstrăpat*, Cum e lui Topală drag; 97: Prîscovénu cel bogat, Boier mare și aședat, Calcă rar și *năstrăpat*).

năzuros — adaogă: 2. (despre caĭ) când se sperie de te mirî ce.

odalîc — Var. **ardalîc** și **ardalîp**. în baladele oltene (ȚAPU, 102: La ciobanî că poruncia, Oițele le pornia, Cam cu câinîĭ, Cam cu ciobanî, Cam cu *ardalîcu* tot; 104: Dar Dobrișan c'a sosit, Cam cu oĭ, Cam cu mieĭ, Cam cu ciobaniĭ, Cam cu *ardalîp* cu tot; 105: Să mi-l aducî poruncia, Cam cu oĭ, cam cu ciobanî, Cam cu *ardalîc* cu tot).

papuc — adaogă: la o casă țărănéscă, flórea ce se face la capětul stîlpilor (Damé, Terminol. 90).

BDD-B369-14 © 1900 Editura Librăriei Socec & Co.
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.239 (2026-11-04 17:14:50 UTC)